

КОСМОПОЛІТИЗМ ПРАВОТВОРЕННЯ – ДЕОНТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Гомзяк І.А.
адвокат, НАНР

Проблема космополітизму при правотворчій діяльності держави

Ключові слова: космополітизм, правотворення, держава

COSMOPOLITISM OF LAW-MAKING - DEONTOLOGICAL ASPECT

Gomziak Igor

The problem of cosmopolitanism in the law-making activity of the state.

Key words: cosmopolitanism, law making, state

Вплив сусідніх або більш розвинених держав на правову систему конкретної національної держави – це явище що існувало завжди, ще з часів племінної організації соціуму і носить ряд корисних, раціональних парадигм, що повинні використовуватися у правотворенні. Ідея про існування позитивного універсального для всього людства закону, об'єктивного світу справедливого пристрою (порядку) не може бути іманентною тільки одній епосі, тільки одному періоду світової історії, тільки окремому соціальному часу. Ідея про пріоритет такого закону відносно позитивних норм позачасова і позатериторіальна. Безумовно, розуміння вічного закону буття у різних мислителів, а потім і правознавців, не завжди схоже, є відмінності. Іншого чекати було б неможливо. Але вражає той факт, що в різних суспільствах, соціокультурних відгалуженнях розвитку світової цивілізації, ментально-побутових традиціях, з якими органічно пов'язаний рівень національної правосвідомості, присутнє, по-перше, розуміння буття універсального закону як якогось ідеального зразка порядку, а по-друге, визнання пріоритету закону як такого в житті суспільства і держави.

Деонтологією є не імплементація природних універсалів, міжнародних стандартів чи правової емпірії інших держав, а нівелювання у правотворенні нормами свого права та втілення «чужого права» як аксіологічної інституції

та беззаперечного ідеалу. Такий стан правової системи ми характеризуємо як правовий космополітизм. Для наукового аналізу виведеного нами поняття слід проаналізувати поняття космополітизму як соціального явища. Електронна енциклопедія подає нам наступне визначення: «Космополітизм — це співіснування та взаємодія численних ідентичностей і почуття приналежності до світового громадянства за рамками націй, не будучи ними скутим»[1] або «**космополітизм** (від грец. kosmopolites - громадянин світу) - ідеологія т. зв. світового громадянства, яка проповідує байдуже ставлення до батьківщини, до свого народу, його національної культури заради створення «світової держави», встановлення «світового громадянства»[2].

Д. Шварцмантель називає космополітизм політичною ідеологією, мета якої - «всупереч» національним кордонам об'єднати всіх людей за допомогою ідеї про права, однаково властиві всім людям вже на основі їх людської природи[3]. Теоретики космополітизму пояснюють це явище, тим, що ті зміни, які відбуваються у світі, набирають силу, створюють щось безпрецедентне - глобальну космополітичну спільноту і що глобалізація сьогодні - не випадкове явище в нашому житті, а зміна самих її основ. Тобто, вказуючи, що це не тільки зміна ідеології, а всього буття суспільства, сучасний етногенез новітнього суспільства і при таких умовах гносеологічне право не може бути осторонь цих процесів. Чим пояснюється така зміна? Е. Гідденс виділив, на мою думку, три риси: 1. Держави все ще мають могутність і роль політичних лідерів у світі; 2. Водночас роль суверенної держави змінюється на наших очах, коли попередні форми геополітики старіють, що вимагає переглянути свою ідентичність у цілому; 3. Сьогодні державам загрожують не вороги, а ризики та небезпека, що корінним чином змінює саму їх природу[4].

Сьогодні багато спеціалістів вважають, що громадянське суспільство, як і, наприклад, глобалізація, є універсальним, оскільки воно стає над національними й культурними особливостями[5, с. 87].

Нині під впливом глобалізації відбуваються зміни у двох сферах - на Заході від впливу традицій звільняються не тільки суспільні інституції та повсякденне життя, а в інших традиційних спільнотах іде процес „детрадиціоналізації". Кінець традицій зовсім не означає їх зникнення, навпаки, у змінених формах вони, як і раніше, квітують всюди. Якраз на цій основі, на думку Е. Гідденса, формується глобальна космополітична спільнота. При зміні ролі традицій змінюється саме життя, набувши нової динаміки, як дилеми між свободою дій і залежністю, з одного боку, і між космополітизмом і фундаменталізмом, з іншого[4, с. 56-62]. На нашу думку

не слід плутати поняття глобалізації і космополітизму. Безумовно, що останнє є похідним від активних глобалістичних явищ сьогодення, при чому наділяючи їх девіаційними, негативними та радикально-центриськими поглядами, нівелюючи при цьому весь процес розвитку та існування людства, всі позитивні надбання, що ним отримані.

Отже, **юридичний космополітизм** – це явище сучасного соціуму, що зумовлено активними процесами глобалізації та проявляється у деонтологічній формі права національної держави через нівелювання національної ідеї та традицій права, що склалися у конкретній державі при цьому пропагуючи концепцію побудову єдиної правової системи у цілому Всесвіті.

Таким чином можемо припустити, що деонтологія юридичного космополітизму проявляється у таких аспектах.

По-перше – в цій ідеології руйнуються принципи природного права через нігілістичне ставлення до всієї полісемантиї національного, в тому числі і до правових традицій, історичних правових аксіологем, що виступають субстанційною основою будь-якої системи світобуття. Як зазначає, Ентоні Дж. Смін «Націоналізм - це візія майбутнього, яка повертає людині її «сутність», її усталений спосіб життя й буття, що був колись її беззастережним первородним правом[6, с. 235]. Нігілістичне ставлення до проявів національного входить у конфлікт з природним, божественним правом, тому є антитипом природньо-правової доктрини права з його ортодоксальних підвалин.

По-друге – юридичний комформізм руйнує сталі правові принципи і норми, тому має паралізуючий, конфліктний та девіантний характер. При цьому формується юридична ентропія, тобто стан неузгодженості у самій системі права, що в кінцевому результаті призведе до розпаду всієї системи. На підтвердження вкажемо твердження Й. Фіхте: «Народ і батьківщина в цьому розумінні як носій і запорука земної вічності і як те, що в цьому світі може бути вічним, виходить далеко поза державу у звичайному розумінні цього слова і поза суспільний лад, як його чітко і ясно визначено й за тим визначенням будовано й утримувало. Це визначення передбачає певне право, внутрішній спокій, а також можливість для кожного старанною працею забезпечувати собі утримання і продовження свого фізичного існування, поки на те буде Божа ласка. Усе це - тільки засіб, умова й кістяк того, чого, власне, прагне любов до батьківщини: розквіту у світі вічного й божистого, яке стає все чистішим, досконалішим і бездоганнішим у нескінченному русі вперед. Саме тому любов до батьківщини має навіть керувати державою як

безперечно найвища, остання й незалежна інстанція, насамперед обмежуючи її у виборі законів для досягнення основної мети держави - внутрішнього спокою»[7, с. 50].

По – третє – конформізм руйнує демократичні принципи правової системи. Міжнародні норми визначають народ, як основне джерело влади у правовій державі. Поряд з цим правовий конформізм владним і єдиним суб'єктом правотворення визначає світове співтовариство. При цьому чітко не встановлюючи які саме інституції мають потенцію його представляти. Більше того, конформізм декларує рівність всіх держав перед всесвітнім правовим порядком. Однак практичне моделювання і деякі прояви глобалізаційних процесів сучасності (в першу чергу Європейський Союз) вказують на хибність та деструктивність продекларованої ідеології. Зрозуміло, що від поглиблення інтеграції ЄС у довгостроковій перспективі виграють насамперед великі та потужні держави, такі, як Німеччина чи Франція, економічний, політичний і культурний потенціали котрих здатні забезпечити цим націям чільне становище у майбутній "наднаціональній" Європі.

Всупереч прогнозам багатьох фахівців, стає зрозуміло, що шанси зникнення націй та національної правової системи сьогодні, в умовах постіндустріальної доби, є мізерні. Глобалізація, формування міцних культурно-політичних регіональних просторів не зменшують ваги національних ідентичностей, а надто їхнього впливу на міжнародні правові відносини.

Джерела

1. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>
2. Історична енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://histua.com/sloovnik>
3. Шварцмантель Д. Идеология и политика / Д. Шварцмантель.[Пер. с англ.] - Х.: Изд-во Гуманитарный Центр, 2009. - 312 с.
4. Гидденс Э. Ускользящий мир: как глобализация меняет нашу жизнь / Гидденс Э. : [пер. с англ.]. - М.: Изд-во «Весь Мир», 2004. – 120 с.
5. Філософія і право: культурно-історичні аспекти взаємодії: монограф. / [О.М. Литвинов, М.Ф. Максимов, О.М. Єременко та ін.]; за ред. О.М. Литвинова; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. - Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2010. - 312 с.

6. *Ентоні Дж. Сміт Доктрина та її критики// Націоналізм: антологія; пер. з нім. Є. Поповича; упор. О. Проценко, В. Лісовий. - К. : Смолоскип, 2000.- С.235 – 253*
7. *Фіхте Йоган Г. Що таке народ у вищому розумінні цього слова і що таке любов до Батьківщини? //Націоналізм: антологія; пер. з нім. Є. Поповича; упор. О. Проценко, В. Лісовий. - К. : Смолоскип, 2000. - С. 46-55/*